

11.9.2007

Dnro 3822/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

ODOTUSAJAT HUS:N SYÖMISHÄIRIÖYKSIKKÖÖN LAINVASTAISEN PITKÄT

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 13.11.2006 päivätyssä kirjeessään Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin psykiatrian toimialan syömishäiriöyksikön pitkiä jonotusaikoja hoitoon pääsyyn.

Kantelijan kertoman mukaan syömishäiriöpoliklinikalta ilmoitettiin hänelle Kuntoutus Ortonin lähetteen johdosta 25.4.2006 kirjallisesti, että hänet oli asetettu poliklinikan tutkimus/hoidonjonoon. Ilmoituksessa arvioitiin jonotusajan olevan noin 10 kuukautta. Kantelija kävi 8.6.2006 Peijaksen sairaalan sisätautipoliklinikalla, josta lähetettiin kiirehtimispyyntö syömishäiriöyksikköön, Lapinlahden sairaalaan. Kiirehtimispyyntö ei kuitenkaan johtanut hoitoon pääsyyn, minkä vuoksi kantelija lähetti 29.8.2006 Lapinlahden sairaalan ylilääkärille kirjeen asiasta. Kantelija ei kuitenkaan saanut kirjeeseensä kirjallista vastausta. Puhelimitse hänelle ilmoitettiin, että henkilökuntaa ei ollut riittävästi. Hän katsoi, ettei hoitotakuu hänen kohdallaan toteutunut. Kantelijan mukaan hoitotakuun tulisi toteutua myös psykiatriassa.

- - -

3 RATKAISU

Katson Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän jättäneen lakisääteisen velvollisuutensa täyttämättä, koska se ei järjestänyt kantelijalle lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettua hoitoa erikoissairaanhoitolaissa säädettyssä enimmäisajassa eikä myöskään hankkinut hänelle hoitoa muilta palveluntuottajilta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaisesti.

Syömishäiriöyksikössä meneteltiin hyvän hallinnon vastaisesti, kun kantelijan 29.8.2006 päiväämään kirjeeseen ei annettu kirjallista vastausta.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Hoidon järjestäminen

3.1.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan kantelijaa koskeva, 20.3.2006 päivätty lähete saapui syömishäiriöyksikköön 19.4.2006. Lähetteen perusteella arvioitiin, että kantelijan hoidon tarve oli ei-kiireellistä. Myös lähettävä lääkäri oli arvioinut kiireellisyysluokaksi yli 20 päivää. Kantelija asetettiin hoitojonoon 24.4.2006. Myöhemmin, 20.6.2006 Peijaksen sairaalasta saapunut käyntiteksti sisätautipoliklinikalta "kiirehtimisajatuksella" ei antanut aihetta muuttaa kiireellisyysluokitusta. Kantelijan hoitoon pääsy kuuden kuukauden kuluessa ensimmäisen lähetteen saapumisesta olisi selvityksen mukaan ollut riittävää hänellä todetun pitkäaikaisen syömishäiriön kannalta.

Kantelija toteaa vastineessaan päässeensä hoitoon syömishäiriöyksikköön odotettuaan hoitoon pääsyä noin vuoden.

3.1.2

Sairaanhoitopiirin antama selvitys

Selvityksessä todetaan, että jonotusajat syömishäiriöyksikköön ovat jatkuvasti kasvaneet. Syömishäiriöpoliklinikalle on ollut koko hoitotakuun voimassaoloajan jatkuva potilasjono, jonka pituus 31.12.2006 oli 182 potilasta. Potilaista 119 oli odottanut yli kuusi kuukautta tutkimuksiin tai hoitoon pääsyä. Sairaalahoitoa tarvitsevien syömishäiriöpotilaiden määrä on lisääntynyt aikaisemmasta niin, että vuodeosastollekin on jonoa ja vuodeosastolle jonottavat potilaat jo udutaan myös hoitamaan polikliinisesti. Tämä hidastaa uusien potilaiden hoitoon pääsyä poliklinikalle. Vs. apulaisylilääkärin 27.12.2006 antaman selvityksen mukaan kiireetön hoitoon pääsy syömishäiriöyksikköön kestää yli 1,5 vuotta. Hänen selvityksensä mukaan syömishäiriöyksikköön lähetettyjä potilaita ei useinkaan voi hoitaa muualla toisin kuin muissa psykiatrian klinikan yksiköissä, vaan työjakosopimuksen mukaisesti heidän hoitonsa pääkaupunkiseudulla kuuluu Helsingin yliopistolliselle keskussairaalalle. Vs. apulaisylilääkärin puhelimitse 7.9.2007 antaman tiedon mukaan pisimpään hoitoon jonottaneet ovat odottaneet hoitoon pääsyä kaksi vuotta.

Selvityksen mukaan tärkeimpänä syynä jonotusaikojen pitkittymiseen on henkilökuntaresurssien puute. Toimialajohtajan 13.2.2007 antaman selvityksen mukaan psykiatrian tuloksikkoo on kolmena peräkkäisenä vuotena esittänyt lisäresurssien saamista syömishäiriöpoliklinikalle, jotta hoitoon pääsy voitaisiin toteuttaa hoitotakuun aikarajoissa. Hänen selvityksensä mukaan lisäresursseja ei ole saatu kuntien vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen vedoten.

3.1.3

Oikeusohjeet

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Perustuslakien perusoikeussäännösten

muuttamista koskevan hallituksen esityksen mukaan palvelujen riittävyttä arvioitaessa voidaan lähtökohtana pitää sellaista palvelujen tasoa, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993).

Julkisen vallan on perustuslain 22 §:n mukaan turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Hallituksen esityksen mukaan perusoikeuksien toteutuminen edellyttää julkisen vallan aktiivisia toimenpiteitä, esimerkiksi tosiasiallisten edellytysten luomiseksi perusoikeuksien käyttämiseksi. Säännöksessä ei ole määritelyä niitä keinoja, joilla julkisen vallan tulee toteuttaa turvaamisvelvollisuutensa. Keskeisiin keinoihin kuuluvat perusoikeuden käyttöä turvaavan ja täsmentävän lainsäädännön säätäminen sekä taloudellisten voimavarojen kohdentaminen (HE 309/1993).

Erikoissairaanhoidolain (1062/1989) 3 §:n mukaan kunnan, joka on kotikuntalain (201/1994) mukaan henkilön kotikunta, on huolehdittava siitä, että henkilö saa tarpeellisen erikoissairaanhoidon erikoissairaanhoidolain mukaisesti. Tämän velvoitteen mukaisen erikoissairaanhoidon järjestämiseksi kunnan on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin kuntayhtymään (1127/1998).

Erikoissairaanhoidolakia täsmennettiin hoidon saatavuuden turvaamiseksi 1.3.2005 voimaan tulleella lailla (856/2004).

Erikoissairaanhoidolain 31 §:n (856/2004) 1 momentin mukaan kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa olevalle henkilölle on annettava hänen sairautentilansa edellyttämä hoito välittömästi. Muutoin henkilön ottaminen sairaalaan sairaanhoitoa varten edellyttää lääkärin tutkimukseen perustuvaa lähetystä.

Lain 31 §:n 2 momentin mukaan sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä vastaa siitä, että sekä kiireellisen että läheteeseen perustuvan hoidon tarpeen arviointi ja hoito järjestetään yhtenäisin lääketieteellisin perustein. Säännöksellä selkiytettiin sairaanhoitopiiriin vastuuta potilaan erikoissairaanhoidosta. Kun potilas on lähetetty saamaan erikoissairaanhoitoa, vastuu potilaasta siirtyy sairaanhoitopiiriin kuntayhtymälle (HE 77/2004).

Lain 31 §:n 3 momentin mukaan hoidon tarpeen arviointi on aloitettava kolmen viikon kuluessa siitä, kun lähete on saapunut sairaanhoitopiiriin sairaalaan tai muuhun sen toimintayksikköön. Hoidon tarpeen arvioinnin perusteella lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito on järjestettävä ja aloitettava hoidon edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu.

Jos sairaanhoitopiiriin kuntayhtymä ei voi itse antaa hoitoa 1 ja 3 momentin mukaisesti, sen on hankittava hoito joltakin muulta palvelun tuottajalta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtiosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n mukaisesti (erikoissairaanhoidolain 31 §:n 4 mom.).

Hoitoon pääsyn toteuttamisesta ja alueellisesta yhteistyöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1019/2004) 4 §:n mukaan hoidon aloittamisesta päätettäessä tulee ottaa huomioon potilaan terveydentila, toimintakyky ja

sairaus sekä niiden ennakoitavissa oleva kehitys. Jos kunta tai kuntayhtymä ei voi itse antaa tarvittavaa hoitoa kansanterveyslaissa tai erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) säädetyissä enimmäisajoissa, sen on viivytyksettä ja enimmäisaikojen puitteissa järjestettävä potilaalle mahdollisuus saada kyseessä oleva hoito muilta palveluntuottajilta yhteistoiminnassa toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa tai hankkimalla sopimukseen perustuen hoito muilta palveluntuottajilta.

3.1.4

Kannanotto

Edellä esitetyn mukaisesti kantelijaa koskeva lähete saapui Helsingin yliopistollisen keskussairaalan syömishäiriöyksikköön 19.4.2006. Lähetteen perusteella kantelijan hoidon tarve arvioitiin ei-kiireelliseksi ja hänet asetettiin hoitojonoon 24.4.2006. Katson syömishäiriöyksikön menetelleen lainmukaisesti kantelijan hoidon tarpeen arvioinnissa.

Erikoissairaanhoidon lain 31 §:n 3 momentin mukaan kantelijalle olisi tullut järjestää ja aloittaa hoidon tarpeen arvioinnissa lääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito sen edellyttämä kiireellisyys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun hoidon tarve oli arvioitu eli viimeistään lokakuussa 2006.

Sairaanhoitopiiri ei kuitenkaan järjestänyt kantelijan hoitoa säädetyssä enimmäisajassa. Vaikka sairaanhoitopiirin tiedossa oli, ettei se voi itse antaa kantelijalle hoitoa tässä enimmäisajassa, se ei myöskään viivytyksettä ja enimmäisajan puitteissa järjestänyt hänelle mahdollisuutta saada hoitoa muilta palveluntuottajilta yhteistoiminnassa toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa tai hankkimalla sopimukseen perustuen hoito muilta palveluntuottajilta.

Katson Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymän menetelleen kantelijan hoidossa lainvastaisesti ja lakisääteistä velvollisuuttaan laiminlyöden.

3.2

Kirjeeseen vastaaminen

Kantelija toteaa kirjoittaneensa pitkistä jonotusajoista myös Lapinlahden sairaalan ylilääkärille 29.8.2006, mutta hän ei ollut saanut kirjallista vastausta kirjeeseensä.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa asianmukaisesti käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa. Säännös sisältää yleisen perusoikeuden hyvään hallintoon. Hyvään hallintoon kuuluu, että viranomaisille osoitettuihin asiallisiin pyyntöihin ja kirjeisiin vastataan kohtuullisessa ajassa.

Syömishäiriöyksikön olisi tullut vastata kirjallisesti kantelijan kirjeeseen.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymälle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.1.4 selostetusta lainvastaisesta menettelystä. Tässä tarkoituksessa lähetän kuntayhtymän hallitukselle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Saamani selvityksen mukaan pisimmät odotusajat syömishäiriöyksikköön ovat tällä hetkellä jopa kaksi vuotta. Tilanne on lainvastainen. Korostan, että hoitotakuun tulee toteutua myös psykiatrian erikoisalalla. Pyydän kuntayhtymän hallitusta ilmoittamaan minulle 31.12.2007 mennessä niistä toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt odotusaikojen saattamiseksi lainmukaisiksi syömishäiriöyksikössä.

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta ylilääkärin ja vs. apulaisyllilääkärin tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.